

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษากับการสื่อความหมายถึงชนบทไทย Thai Textbooks for Primary Education and the Depiction of Thai Rural Areas

จักรพันธ์ มั่นจันดา^{1*}

วรรณนะ หนูหมื่น¹

สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์¹

*e-mail: jakraphan.ffy5@gmail.com

Jakraphan Manjanda¹

Wanna Numun¹

Program of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University¹

Received: September 13, 2022, Revised: November 30, 2022, Accepted: December 23, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษากับการสื่อความหมายถึงชนบทไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อความหมายถึงชนบทไทยในเรื่องเล่าหลักของหนังสือแบบเรียนภาษาพาที่ซึ่งใช้เป็นหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาของประเทศไทย จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือแบบเรียนชุดภาษาพาที่ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวนทั้งสิ้น 6 เล่ม ทั้งนี้จะวิเคราะห์เฉพาะเรื่องเล่าหลักในบทเรียนเนื่องจากเป็นเรื่องเล่าที่ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งจัดทำหนังสือเป็นผู้เรียบเรียงขึ้นใหม่ทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและเป้าประสงค์ของรัฐบาลในฐานะผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศผ่านการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า เรื่องเล่าในหนังสือแบบเรียนภาษาพาที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ได้นำเสนอการสื่อความหมายถึงชนบทใน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ชนบท พื้นที่แห่งความสุขท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์พร้อมของธรรมชาติ 2) ชนบท พื้นที่แห่งความเป็นไทย 3) ชนบท พื้นที่แห่งความภาคภูมิใจในบรรพชน 4) ชนบท พื้นที่แห่งความงดงามในจิตใจของผู้คน และ 5) ชนบท พื้นที่ที่ต้องเร่งพัฒนา ทั้งนี้ผลการศึกษาโดยเปรียบเทียบการประกอบสร้างความหมายของ “ชนบทไทย” ในหนังสือแบบเรียนภาษาพาที่ควบคู่กับชนบทไทยในการรับรู้ของคนในสังคมนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้สามารถเข้าใจทิศทางการเสริมสร้างการรับรู้ทางการศึกษาแก่เยาวชนในฐานะอนาคตของชาติ รวมทั้งสามารถสร้างความตระหนักถึงการยอมรับความหลากหลายที่มีอยู่ในสังคมไทยได้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: หนังสือแบบเรียนภาษาไทย การสื่อความหมาย ชนบทไทย

Abstract

The objective of the research entitled “Primary Education Thai Textbooks and the Depiction of Rural Areas of Thailand” was to explore the depiction of Thai rural areas through main narratives in the Pati Language Textbook used for the Thai language subject at the elementary level in Thailand and composed by the Office of the Basic Education Commission (OBEC), Ministry of Education. Data were collected from the Pati Language Textbook series used for Grades 1-6 (Prathomsuksa 1-6), totaling six books and presented in the form of descriptive analysis. However, only the main narratives were analyzed as they had completely been rewritten by textbook experts, to be in line with the core curriculum of basic education in Thailand and the government that determines the direction for national development through education management.

Results reveals that Thai countryside are depicted in five categories. Specifically, it is sometimes referred to areas of happiness amid the abundance of nature, of representing Thainess, of pride in their ancestors, of kindness and generosity, and of in need of development. By comparing the results of the present study with the local people’s perceptions of countryside, results can offer better understanding and familiarity with the term through education and raise awareness among youths as future of the nation on the importance of respecting social diversity that exists in Thai society.

Keywords: Thai Textbooks; Depiction; Thai Rural Areas

บทนำ

การศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการหล่อหลอมทัศนคติ ความคิดและความเชื่อของผู้อยู่ใต้การปกครองให้เป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ที่รัฐบาลของแต่ละชาติกำหนด ดังนั้นจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นความคาดหวังสำหรับการเป็นผู้พัฒนาชาติต่อไปในอนาคต (Nimnuan, 2016)

การศึกษาภายใต้ระบบราชการแบบรวมศูนย์ที่เริ่มจากการกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตร รวมทั้งการจัดทำเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนจากส่วนกลางโดยใช้เหตุผลในเรื่องความเป็นมาตรฐานหรือความเป็นแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นการพยายามหดยืนยันข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ส่งผ่านแก่นักเรียน โดยโรงเรียนทำหน้าที่ส่งผ่านผู้เรียนให้กลายเป็นผู้ใหญ่ด้วยการเรียนรู้จากโลกของความจริงในสังคมรอบข้างที่ตนเติบโตขึ้น กับความรู้ในสังคมโลกภายนอกที่ถูกหดยืนยันให้โดยโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชาติและโลกภายนอกผ่านเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนในลักษณะเช่นไร (Leepreecha, 2007)

ท่ามกลางความหลากหลายของลักษณะทางภูมิประเทศ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในสังคมเมือง รวมทั้งท้องถิ่นหรือชนบทนั้น การจัดทำหนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระทรวงศึกษาธิการ จึงเกิดขึ้นเพื่อ

เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเจตนารมณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา ที่ได้รับการส่งต่อไปยังโรงเรียนทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทย ทั้งในเมืองหลวง เมืองใหญ่ บณูเขา ท้องนา หรือแม้แต่หมู่เกาะต่าง ๆ แม้ว่าผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นจะมีวิถีชีวิตในลักษณะที่ต่างกันตามบริบทของแต่ละพื้นที่ การจัดการเรียนการสอนก็จำเป็นต้องเป็นไปตามหลักสูตรจากส่วนกลาง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่เหมือนและเท่าเทียมกัน

หนังสือแบบเรียนภาษาพาทีที่ใช้จัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการยอมรับในแวดวงทางการศึกษา ภาษาพาทีประกอบด้วยส่วนหลักของบทเรียน คือ “บทอ่าน” ที่จัดได้ว่าเป็น “เรื่องเล่าหลัก” ซึ่งได้รับการแต่งและเรียบเรียงขึ้นใหม่จากคณะกรรมการผู้เกี่ยวข้อง นับว่าเป็น “วาทกรรมกระแสหลัก” ซึ่งนอกจากจะต้องคำนึงถึงสอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (Ministry of Education, 2008) แล้ว หนังสือแบบเรียนดังกล่าวยังมีหน้าที่ตอบสนองแนวคิดที่รัฐบาล หรือนักวิชาการด้านการศึกษาดังกล่าวจะปลูกฝังแก่ประชากรในรุ่นอายุ 6 - 13 ปี ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พลเมืองไทย

ทุกคนจะต้องเข้ารับการศึกษาในภาคบังคับตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าวจึงเกิด การใช้หนังสือแบบเรียนภาษาพาทีในการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนในพื้นที่ทั่วประเทศ (Suksaranchit, 2012) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยประถมศึกษาซึ่งเป็นช่วงวัยที่มี พัฒนาการทางสติปัญญา ภาษา อารมณ์ สังคมและจริยธรรม อันเป็นพื้นฐานของพัฒนาการด้านสังคมและจริยธรรมในวัยต่อไป ดังนั้นเรื่องเล่าในหนังสือแบบเรียนจึงเป็นส่วนสำคัญ ที่จะทำให้เด็กวัยประถมศึกษา “กลายเป็นไทย” ในแบบที่ พึงประสงค์ การผลิตซ้ำ “ความเป็นไทย” ผ่านแบบเรียน ท่ามกลางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างจึงกลายเป็น ภาพตัวแทนที่ถูกคัดสรรถ่ายทอด และเลือกให้บรรจุลงในแบบ เรียนโดยเฉพาะตามการนิยามและการให้ความสำคัญโดยรัฐ (Khumnoun, 2015)

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่น่าสนใจว่า การประกอบสร้าง “ความเป็นชนบท” จากแนวคิดของส่วนกลางซึ่งอยู่ท่ามกลาง วิถีชีวิตแบบเมือง และด้วยความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่ได้รับการ ศึกษาท่ามกลางวิถีชีวิตในเมือง ในขณะที่ผู้เรียนบางส่วน มีวิถีชีวิตท่ามกลางชนบทจริง ๆ นั้น จะมีความเข้าใจและรับรู้ “ชนบท” ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากการคัดสรรและเลือกใช้ ชนบทที่เป็นชุดความคิดจากการกำหนดของรัฐ และเหตุใด ชนบทจึงเป็นพื้นที่ที่รัฐเลือกมาเพื่อสร้างการรับรู้หรืออุดมการณ์ ของรัฐแก่ผู้เรียนในวัยประถมศึกษา

โดยทั่วไปแล้ว “ชนบท” เป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถ กำหนดนิยามตายตัวได้ เนื่องจากความเป็นชนบทนั้นไม่ได้ จำกัดอยู่แต่ในเรื่องของพื้นที่ทางกายภาพ แต่ยังครอบคลุมถึง วิถีชีวิต ความคิด รวมทั้งความสัมพันธ์ของผู้คนด้วย การกำหนด ความหมายของชนบทจึงอาจมีความแตกต่างกันตามทัศนะ ของผู้มีอำนาจนิยาม เช่น การกำหนดให้ชนบทไทยมีความอุดม สมบูรณ์ สวยงามพร้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ การกำหนดให้ ชนบทเป็น “บ้านนอก เขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวง ออกไป” (Office of the Royal Society, 2011) เป็นชายขอบ ฯลฯ

ชนบทจึงครอบคลุมมากกว่าลักษณะทางกายภาพ ของพื้นที่และไม่สามารถกำหนดขอบเขตได้ชัดเจน หากแต่สิ่ง ที่สามารถสะท้อนจากการนิยามชนบทในหนังสือแบบเรียนนั้น จะสามารถทำให้เข้าใจถึงปฏิบัติการวาทกรรมของผู้มีอำนาจ ทางการศึกษาต่อผู้เรียน ด้วยชนบทในวรรณกรรมและการ รับรู้ของคนไทยล้วนแล้วแต่เป็นช่องว่างที่เป็นปฏิบัติการทาง วาทกรรมของความไม่เท่าเทียมและความเป็นคู่ตรงข้ามกัน ระหว่างเมืองและชนบท

ดังนั้นหากเป็นไปในลักษณะดังกล่าว การศึกษา ในประเด็นนี้จึงเป็นการทบทวนความคิดที่มีต่อชนบทแบบ ดั้งเดิมและกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการรับรู้แก่ เยาวชนนั้นได้ตระหนักถึงการสร้างภาพสะท้อนของชนบทที่ สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เหมาะสม และสามารถนำไปสู่การ สร้างนิยามชนบทในทิศทางที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่ง ต่างจากนิยามที่ถูกแช่แข็งไว้ดังที่ผ่านมา รวมทั้งเป็นการลด ช่องว่างของความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งเป็นปัจจัย ที่ทำให้ผู้เรียนในฐานะอนาคตของชาติจะได้ตระหนักถึง ความสำคัญและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการยอมรับความแตกต่าง หลากหลายที่เกิดขึ้นจริงในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงพิจารณาและได้ตั้งข้อสังเกตว่าหนังสือแบบเรียน ภาษาพาทีนั้นจะเลือกสื่อความหมายถึงชนบทในลักษณะเ ช่นไรบ้าง ท่ามกลางความแตกต่างด้านพื้นที่ ภูมิประเทศ ภูมิสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งความเป็นเมืองและความ เป็นท้องถิ่นของตน คณะผู้จัดทำจะเลือกใช้ชุดความหมาย ของชนบทอย่างไรเพื่อสะท้อนไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ อันจะส่งผลต่อความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างที่อาจ เกิดขึ้นจากสิ่งที่พบในชีวิตประจำวันของตน โดยเปรียบเทียบ การประกอบสร้างความหมายของ “ชนบทไทย” ในหนังสือ แบบเรียนภาษาพาทีควบคู่กับชนบทไทยในการรับรู้ของคนใน สังคม ทั้งนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้จะศึกษาโดยใช้แนวคิดวาทกรรมกับ อัตลักษณ์ซึ่งจะแสดงให้เห็นภาพสะท้อนของ “ชนบท” ซึ่งเป็น ผลมาจากการกำหนดนิยามความหมายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทางการศึกษา ผ่านวาทกรรมกระแสหลักอย่างหนังสือแบบ เรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา

ทั้งนี้ผลของการศึกษาที่ พบว่า หนังสือแบบเรียน ภาษาไทยได้สะท้อนภาพแช่แข็งของชนบทอย่างเป็นแบบฉบับ ตามวาทกรรมหลักของสังคมไทยนั้น รวมทั้งได้ขาดการแสดง ถึงแง่มุมของความล้าหลังที่ปะทะกับการพัฒนา จะเป็นการ กระตุ้นเตือนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ตระหนักถึง การศึกษาถึงพื้นที่ชนบทในปัจจุบันซึ่งจำเป็นต้องได้รับการ ปรับเปลี่ยนให้แสดงภาพที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและบริบท ของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันไป อันจะส่งผลต่อการสร้างการรับรู้รวมถึงทัศนคติที่เยาวชนของ ชาติมีต่อชนบทและเมืองได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการสื่อความหมายถึงชนบทไทยในเรื่องเล่าหลักของหนังสือแบบเรียนภาษาพาที่ซึ่งใช้เป็นหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ของประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม

นัยทางความหมายเกี่ยวกับชนบทไทยในวรรณกรรม
นอกจากเรื่องราวต่าง ๆ ที่วรรณกรรมได้ทำหน้าที่ส่งต่อแก่ผู้อ่านแล้ว วรรณกรรมยังทำหน้าที่สื่อลักษณะสำคัญบางประการของสังคมผ่านอีกชั้นจากมุมมองของผู้แต่ง รวมทั้งยังปรากฏการกำหนดนิยามความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ “ชนบท” ซึ่งมักจะเป็นฉากสำคัญของวรรณกรรมหลายเรื่อง

ทั้งนี้ “ชนบท” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 “ชนบท” หมายถึง “น. บ้านนอก เขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป” (Office of the Royal Society, 2011) ในขณะที่ Polsri (2004 cited in Phuangprayong, & Noonin, 2018) ได้กล่าวนิยามถึง “ชนบท” ไว้ว่า

ชนบท หมายถึง พื้นที่ที่อยู่นอกเขตตัวเมือง หรือ พ้นจากเมืองหลวงออกไป มีความหนาแน่นของประชากรน้อย ประชากรส่วนใหญ่เลี้ยงชีพด้วยการทำเกษตรกรรม การปศุสัตว์ หรือการประมงเป็นสำคัญ ชาวชนบทมีวิถีในการดำเนินชีวิตที่พึ่งพิงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ผูกพันกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โชคลาง หรือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ รวมถึงมีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเรื่องเชื้อชาติและวัฒนธรรม รักหมู่คณะ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

นิยามที่กล่าวมาได้สะท้อนการกำหนดความหมายของ “ชนบท” ในทิศทางเดียวกัน คือ เป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากเมืองหลวงซึ่งเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ประเด็นด้านพื้นที่แล้วยังสื่อถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ชนบทที่พึ่งพาธรรมชาติ ทำการเกษตรกรรมและการประมง คนในชนบทผูกพันกับความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมประเพณีและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในกลุ่มสังคมของตน สอดคล้องกับทัศนะของนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าวถึงชนบทในฐานะภาพแทนของ “ความเป็นไทย” ไว้ว่า

การที่คนไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้ผู้คนมีคุณธรรมและระบบความเชื่อ มีจารีตประเพณีเสมือนเป็นกฎหมายคุ้มครองคนในชนบท นอกจากนั้นเมืองไทยในชนบทยังมีความอุดมสมบูรณ์ มีธรรมชาติ สวยงาม ภาพความเป็นไทยจึงเป็นชนบทอันดงาม

สืบเนื่องมาจากพุทธศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีการสร้างอุดมการณ์ความเป็นไทยในลักษณะนี้เป็นไปเพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความหวงแหนต่อถิ่นฐานบ้านเกิด เพื่อต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ Satayanurak (2556 cited in Srisan, 2019)

ข้อความข้างต้นได้สะท้อนถึงพื้นที่ชนบทซึ่งเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์พร้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ผู้คนมีศีลธรรมอันเนื่องมาจากพุทธศาสนา นอกจากนี้ชนบทยังเป็นภาพตัวแทนของความเป็นไทยที่สร้างความภูมิใจต่อทุกคนในและนอกพื้นที่ชนบทอีกด้วย ในขณะที่นักวิชาการหลายท่านก็ได้แสดงทัศนะถึงชนบทในลักษณะคู่ตรงข้าม (Binary Opposite) ระหว่างเมืองซึ่งมีสถานะสูงกว่าและชนบทที่มีสถานะเป็นชายขอบหรือห่างไกลจากความเจริญ ดังที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้กล่าวไว้ว่า

เมือง คือ พื้นที่ซึ่งมีระเบียบ อัน แสดงออกด้วย มารยาท อาชญาสิทธิ์ ภาษา การแต่งกาย และศาสนา ชีวิตของคนในเมืองจึงมีความมั่นคงปลอดภัยสมกับเป็นชีวิตมนุษย์ ในขณะที่ “บ้าน” และ / หรือ “ป่า” คือ พื้นที่ซึ่งขาดระเบียบ ถูกครอบงำด้วยผืนนาชนิดในทางสังคมก็แทบจะหาระเบียบอะไรไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นมารยาท ภาษา การแต่งกาย หรือประเพณีที่กำกับชีวิตก็ง่ายเสียจนไม่ได้กำกับธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งก็คือ กิเลสตัณหา (Eoseewong, 2014)

ทัศนะข้างต้นได้กล่าวถึงชนบทในเชิงตรงข้ามกับเมืองว่า เป็นพื้นที่ล้าหลังทั้งด้านการพัฒนาและวิถีชีวิตของผู้คนเป็นไปตามความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ ทัศนะต่าง ๆ ที่มีต่อพื้นที่ชนบทนั้นแสดงให้เห็นถึงความเลือนไหลในการกำหนดนิยามชนบทดังที่ Tailanga (2014) ได้กล่าวถึงความหมายของ “ชนบท” ซึ่งถูกปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ไม่คงที่ กล่าวคือ ในวรรณกรรมสมัยโบราณของไทยซึ่งได้สื่อถึงพื้นที่ชนบทโดยสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นจินตนิยม (Romantic) เช่น การพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของกวีเมื่อจำต้องพลัดพรากจากนางผู้เป็นที่รัก เมื่อต้องออกเดินทางก็มักนำธรรมชาติรอบตัวมาเปรียบเทียบกับความรู้สึกหวนไห้ของตนต่อหญิงคนรัก ฯลฯ การนำเสนอภาพพื้นที่ชนบทในระยะนั้นไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสะท้อนความเป็นจริงของธรรมชาติ

ในระยะต่อมา วรรณกรรมสมัยใหม่ได้นำเสนอภาพของชนบทในแนวสัจนิยมซึ่งสะท้อนภาพสังคมอย่างตรงไปตรงมา และเชื่อว่า นักเขียนได้นำเสนออย่างปราศจากอคติ ก่อนที่จะได้รับการท้าทายด้วยแนวคิด “วาทกรรม” ของมิเชล ฟูกูต์ (Michel Foucault) ที่เชื่อว่า ความคิดและการกระทำของมนุษย์ย่อมได้รับอิทธิพลจากวาทกรรมอื่น ๆ ที่ไหลเวียนอยู่ใน

สังคม จึงไม่มีใครที่จะแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง สถานะของผู้เขียน ช่วงเวลาที่เขียนงาน รวมทั้งกรอบแนวคิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในขณะนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาว่างานนั้นเกิดขึ้นเพื่อผลิตซ้ำหรือช่วงชิงความหมายใหม่ในสังคม สนับสนุนหรือท้าทายวาทกรรมที่ดำรงแวดล้อมอยู่ในระยะเวลานั้นอย่างไร ดังนั้นวรรณกรรมจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนการเลือกนำเสนอความหมายของชนบทได้ ดังเช่นการศึกษาของ Nakthaen, & Anansiriwat (2020) ที่ศึกษาภาพแทนในพื้นที่สังคมชนบทผ่านเพลงลูกทุ่งชุดแม่ไม้มโหรีไทย ผลการศึกษา พบว่าการประกอบสร้างพื้นที่สังคมชนบทให้มีสภาพที่แตกต่างกับแบบคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) แสดงให้เห็นพฤติกรรมและแนวคิดของตัวละครชาวชนบทใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่หนึ่ง ภาพแทนพื้นที่สังคมชนบทเชิงบวก ที่บรรยายสังคมชนบทว่า เป็นสังคมในอุดมคติ (Idealism) เป็นดินแดนที่สงบสุขและงดงาม ประกอบสร้างตัวละครให้มีชีวิตเรียบง่าย พอเพียง สมถะ และผูกติดอยู่กับธรรมชาติ ทั้งยังปรากฏการปะทะของอุดมการณ์บริโภคนิยมและค่านิยมความพอเพียง

ส่วนลักษณะที่สอง ภาพแทนพื้นที่สังคมชนบทเชิงลบ กล่าวถึงพื้นที่แห่งความยากไร้และมีปัญหาของชาวชนบท เช่น ภัยธรรมชาติ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการศึกษาในสังคมชนบท ตัวละครที่เป็นชาวชนบทมักถูกประกอบสร้างให้ตกอยู่ภายใต้วาทกรรมของการหมิ่นว่า เป็นผู้ด้อยความเจริญ ทุกข์ยาก ขาดโอกาสทางการศึกษา ฐานะยากจน และเป็นรองชาวเมือง

ในขณะที่กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยตั้งแต่ พ.ศ. 2530 – 2557 นั้น การศึกษาของ Sirichaiyongbun, & Kaewkallana (2016) ก็ได้สะท้อนนิยามความหมายถึงเมืองซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามกับชนบท ในลักษณะที่เมืองเป็นผู้ร้ายที่รุกรานชนบททั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ สภาพสังคมเมืองที่คนเมืองมีวิถีชีวิตเป็นไปตามกระแสบริโภคนิยมและวิถีแห่งการแก่งแย่งแข่งขัน ชาวเมืองมีความสัมพันธ์ระหว่างกันแบบห่างเหิน

ดังนั้นการกำหนดนิยาม “ชนบท” ที่ปรากฏในวรรณกรรมต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อนไหลไม่คงที่ และขึ้นอยู่กับการเลือกสรรโดยผู้กำหนดสร้างวาทกรรมชุดนั้น ๆ

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยกับการสื่อความหมายทางสังคม

หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งต่อการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ นอกจากจะมีหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนแล้ว ยังทำหน้าที่นำความปรารถนาของรัฐบาลสู่ผู้เรียน ในฐานะพลเมืองของชาติได้เช่นกัน ดังนั้นองค์ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมที่นำเสนอแก่ผู้เรียนนั้น จึงเป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมาย

การศึกษา ดำเนินชีวิตได้เหมาะสมและตรงตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ดังเช่นที่ปรากฏในการศึกษาตัวละครเอกจากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 โดย Nammontree (2018) พบว่า ภาพแทนอันพึงประสงค์ซึ่งปรากฏในตัวละครเอกฝ่ายดี ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ จริยธรรม การช่วยเหลือผู้อื่น การให้อภัย ความเห็นใจ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การยอมรับและความกล้าหาญในสังคม ในขณะที่ภาพแทนอันไม่พึงประสงค์ที่ปรากฏในตัวละครเอกฝ่ายร้าย ได้แก่ ขาดความฉลาดทางอารมณ์ ขาดจริยธรรม ขาดการช่วยเหลือผู้อื่น ขาดการให้อภัย ขาดความเห็นใจ ขาดความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ขาดการยอมรับและขาดความกล้าหาญทางสังคม

ทั้งนี้ ภาพแทนของตัวละครเอกที่ปรากฏในหนังสือเรียนซึ่งเป็นภาพแทนอันพึงประสงค์นั้นจะมีบทบาทในการส่งเสริมการเลียนแบบพฤติกรรมของนักเรียน เนื่องจากในช่วงวัยเด็กนักเรียนยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ต้องการเป็นอย่างตัวละคร การสร้างตัวละครเอกจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้กำหนดความเป็นไปของชาติซึ่งในที่นี่คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือแบบเรียนจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของประเทศชาติต่อไป

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยยังสามารถพบการสื่ออุดมการณ์ ผ่านเรื่องราวในแบบเรียน ดังที่ Sukwisith (2011) ได้ศึกษาอุดมการณ์ที่ประกอบสร้างและสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประถมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 - 2544 จำนวน 4 หลักสูตร ตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แล้วพบว่า ปรากฏการใช้กลวิธีทางภาษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสื่ออุดมการณ์สู่ผู้อ่าน เช่น อุดมการณ์เด็กและอุดมการณ์ความเป็นหญิงและความเป็นชาย ฯลฯ ความคิดย่อยของอุดมการณ์บางชุดยังปรากฏซ้ำอย่างต่อเนื่องในหนังสือเรียนทุกหลักสูตร เช่น เด็กดี คือ สมาชิกที่ดีของสังคมและพลเมืองดีของชาติ ฯลฯ สอดคล้องกับการปรากฏกลวิธีการใช้ภาษาในการสร้าง “ความเป็นไทย” ผ่านแบบเรียนด้วยการสืบทอด ผลิตซ้ำวาทกรรมซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่แบบเรียนใช้สะท้อนอุดมการณ์ความเป็นไทยดังที่ปรากฏในการศึกษาของ Khumnoun (2015)

ดังนั้น หนังสือแบบเรียนที่จัดทำขึ้นโดยส่วนกลางจึงทำหน้าที่ส่งต่อการกำหนดนิยามต่อสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งชุดความคิดที่พึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเป็นไปในลักษณะที่รัฐเห็นว่า เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้เรียนวัยประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่จะเกิดจากการพัฒนาองค์ความรู้และพฤติกรรม อันจะส่งผลการเติบโตเป็น

พลเมืองที่มีศักยภาพของสังคมต่อไป ทั้งยังเป็นช่วงวัยที่ผู้เรียนจะต้องเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 (Compulsory Education Act, B.E. 2545, 2002) ซึ่งระบุความหมายของ “การศึกษาภาคบังคับ” ไว้ว่า “การศึกษาขั้นปีที่หนึ่งถึงชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ” โดยเด็กไทยซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหกทุกคนต้องเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในทางกฎหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมกับอัตลักษณ์

ความรู้ต่อสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้เป็นสิ่งที่เป็นอย่างนั้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นผลผลิตจากสังคมและอาจเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ วาทกรรมจึงเป็นสิ่งที่มิบบาทต่อการกำหนดความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ และถ่ายทอดไปยังผู้คนผ่านกลไกทางสังคม เช่น การศึกษา ฯลฯ ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติการของวาทกรรม หากคนในสังคมยอมรับชุดความคิดที่เป็นตัวกำหนดนิยามความหมายของการเป็นบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ก็จะนำความคิดนั้นไปใช้กำหนดอัตลักษณ์ต่อไป Hall, & Du Gay (1996 cited in Phakdeephasook, 2018)

การสร้างนิยามความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ หรือกำหนดอัตลักษณ์มักจะนำเสนอผ่านภาพตัวแทนซึ่งส่งผลต่อการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ผู้อื่นจะมีต่อสิ่งที่ถูกนิยามความหมายนั้น ดังที่ Woodward (1997 cited in Phakdeephasook, 2018) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างภาพตัวแทนและอัตลักษณ์ไว้ว่า “ภาพตัวแทนเป็นการประกอบสร้างความหมายส่วนอัตลักษณ์ คือ ความหมายของตัวตน ความหมายที่ภาพตัวแทนประกอบสร้างขึ้นนั้นส่วนหนึ่ง ก็คือ ความหมายของตัวตน” ดังนั้นการนำเสนอภาพตัวแทนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากเป็นไปในลักษณะที่แฝงอคติก็อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ อัตลักษณ์จึงเป็นผลจากการต่อรองกันระหว่างนิยามความหมายที่กำหนดขึ้นจากบุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นผู้นำเสนอและนิยามที่สังคมสร้างให้ (Phakdeephasook, 2018) อัตลักษณ์เป็นผลจากความเห็นพ้องหรือความเห็นแย้งกันระหว่างผู้มีส่วนนิยามความหมาย ทั้งนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้จะศึกษาภาพสะท้อนของ “ชนบท” ซึ่งเป็นผลมาจากการกำหนดนิยามความหมายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา ผ่านวาทกรรมกระแสหลักอย่างหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการสื่อความหมายถึงชนบทในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาโดยมุ่งเน้นค้นหาคำอธิบายในการสื่อความหมายถึงชนบทที่สื่อผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลวรรณกรรมวิธีชีวิตชนบทในเนื้อเรื่องหลักที่ปรากฏในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 รวมทั้งหมด 88 เรื่อง โดยคัดเลือกเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องความหมายถึงชนบท พบทั้งสิ้น 45 เรื่อง (ร้อยละ 51.13)

2. ขั้นจำแนกข้อมูล ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องวิธีชีวิตชนบทของเนื้อเรื่องหลักในหนังสือภาษาพาที โดยสามารถจำแนกการสื่อความหมายถึงชนบทเป็นกลุ่มได้ 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ชนบท พื้นที่แห่งความสุขท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์พร้อมของธรรมชาติ 2) ชนบท พื้นที่แห่งความเป็นไทย 3) ชนบท พื้นที่แห่งความภาคภูมิใจในบรรพชน 4) ชนบท พื้นที่แห่งความงดงามในจิตใจของผู้คน และ 5) ชนบท พื้นที่ที่ต้องเร่งพัฒนา โดยพิจารณาจากการสื่อความหมายของเรื่องเล่าผ่านเหตุการณ์และบทบรรยายของเรื่องเล่า

3. ขั้นวิเคราะห์และตีความข้อมูล วิเคราะห์และตีความข้อมูลที่สื่อถึงวิธีชีวิตชนบทของเนื้อเรื่องหลักในหนังสือภาษาพาที ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ พร้อมตีความข้อมูลจากการสื่อความหมายหรือภาพสะท้อนจากเรื่องเล่าในกลุ่มลักษณะต่าง ๆ

4. ขั้นสรุปและอภิปรายผล สรุปผลการศึกษาการปรากฏนัยทางความหมายเกี่ยวกับชนบทไทยจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ภาษาพาที พร้อมอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย พบว่า เรื่องเล่าในหนังสือแบบเรียนภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปรากฏการสื่อความหมายถึงชนบทใน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ชนบท พื้นที่แห่งความสุขท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์พร้อมของธรรมชาติ 2) ชนบท พื้นที่แห่งความเป็นไทย 3) ชนบท พื้นที่แห่งความภาคภูมิใจในบรรพชน 4) ชนบท พื้นที่แห่งความงดงามในจิตใจของผู้คน และ 5) ชนบท พื้นที่ที่ต้องเร่งพัฒนา

ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นิยาม “พื้นที่” หมายถึง อาณาเขตทางกายภาพหรืออาณาบริเวณที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด รวมทั้งพฤติกรรมที่สื่อผ่านผู้คน โดยผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

1) ชนบท พื้นที่แห่งความสุขท่ามกลางความอุดม-สมบูรณ์พูนพร้อมของธรรมชาติ

ชนบทเป็นพื้นที่ที่มักได้รับการนิยามว่า เป็นพื้นที่นอกเขตเมือง ส่งผลให้ทัศนคติของคนทั่วไปมักจะระลึกถึงพื้นที่ที่ผู้คนใกล้ชิดธรรมชาติ อันเป็นบ่อเกิดของความอุดมสมบูรณ์ในการใช้ชีวิต เป็นที่มาวิถีชีวิตและแนวคิดเกี่ยวกับความพอเพียง วิถีชีวิตที่สมบูรณ์พูนพร้อมด้วยทรัพยากรส่งผลให้เกิดความเรียบง่ายในการดำเนินชีวิตและความสุขสงบ ทั้งนี้พื้นที่แห่งความสุข หมายถึง อาณาบริเวณแห่งการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้คนที่สื่อถึงการใช้ชีวิตอย่างเป็นสุข โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) วิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ

ผู้คนในชนบทมักจะมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการประกอบอาชีพ ที่มักเป็นในด้านเกษตรกรรม เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ เช่น เรื่องเล่า “ควาย ข้าว และชาวนา” ที่ได้กล่าวถึงตัวละครพี่โมกที่ประกอบอาชีพชาวนา มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ความสมบูรณ์พูนพร้อมของบ้านเกิดทำให้พี่โมกซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีตัดสินใจที่จะเดินทางกลับไปใช้ชีวิตที่บ้านเกิด ดังข้อความที่ว่า

พี่โมกเป็นลูกหลานชาวนา เมื่อจบปริญญาตรีทางด้านการเกษตรด้วยระดับคะแนนสูงลิ่วพี่โมกก็กลับบ้านเกิดสืบทอดอาชีพดั้งเดิมมาตั้งแต่ปู่จนมาถึงพ่อ ด้วยการประกาศตัวเป็น ชาวนา (Ministry of Education Prathomsuksa 6, 2019)

เมื่อพี่โมกกลับไปใช้ชีวิตที่บ้านเกิดอย่างมีความสุขตามอัตภาพ จึงได้จัดกิจกรรมค่ายควาย ข้าว และชาวนาแก่เด็ก ๆ ที่สนใจจะเรียนรู้วิถีชีวิตการเป็นชาวนา ซึ่งทำให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตที่พึ่งพิงและไม่ทำลายธรรมชาติในท้องถิ่น รวมทั้งเกิดความภูมิใจในการเป็นเกษตรกร นอกจากนี้แล้วกิจกรรมภายในค่ายดังกล่าวจึงทำให้เด็กที่สนใจเข้าร่วมค่ายได้เรียนรู้ว่า

ประเทศไทยมีดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะกับการเป็นประเทศเกษตรกรรม ควาย ข้าวและชาวนา เป็นภูมิปัญญาของไทยแต่ดั้งเดิมที่คนรุ่นหลังต้องช่วยกันดูแลส่งเสริมให้ดำรงอยู่สืบไป (Ministry of Education Prathomsuksa 6, 2019)

คำกล่าวในเรื่องเล่าดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิต ภูมิปัญญาในด้านเกษตรกรรมเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม

ของคนไทยซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันและความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในชนบทไทย

นอกจากนี้แล้วในแบบเรียนภาษาพาที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ที่ได้เล่าถึงครอบครัวของเด็กชายที่ชื่อภูผา ครอบครัวดังกล่าวเลี้ยงช้างที่ชื่อ ไบโอบและไบบัว พ่อของภูผาและเพื่อน ๆ มีอาชีพเป็นควาญช้าง ภูผาและเพื่อน ๆ ต่างมีความสนิทสนมกับช้างในลักษณะเป็นเพื่อนเล่นกัน จึงเป็นสิ่งสะท้อนได้ถึงความผูกพันของคนในชนบทกับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี (Ministry of Education Prathomsuksa 1, 2020); (Ministry of Education Prathomsuksa 2, 2020)

1.2) วิถีชีวิตแห่งความพอเพียง

เรื่องเล่าในหนังสือภาษาพาที่เมื่อเล่าถึงวิถีชีวิตผู้คนในพื้นที่ชนบทมักจะเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) เป็นหลักในการดำรงเลี้ยงชีพ ดังที่ปรากฏในเรื่อง “ครอบครัวพอเพียง” เรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครเด็กชื่อเมฆและฝนที่มีโอกาสไปเที่ยวบ้านพักของป้านิดและลุงวิน ในพื้นที่ชนบทของ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งป้านิดและลุงวินตั้งใจสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนหลังเกษียณอายุราชการ เมฆและฝนได้เป็นผู้เล่าถึงพื้นที่บ้านในชนบทแห่งนี้ที่เต็มไปด้วยการปลูกพืชผักผลไม้ การเลี้ยงสัตว์ การขุดบ่อเลี้ยงปลา การนำพืชผลต่าง ๆ ในบ้านมาประกอบอาหาร รวมทั้งการนำสิ่งเหลือใช้กลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ เช่น การผลิตน้ำหมักชีวภาพ ฯลฯ

เมฆและฝนได้มีบทสนทนาเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในพื้นที่ซึ่งส่งเสริมให้พื้นที่ชนบทนี้น่าอยู่อาศัย เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ แตกต่างจากชีวิตเมืองซึ่งตัวละครทั้งสองคนเคยประสบมาก่อน ดังบทสนทนาต่อไปนี้

“พี่เมฆ ฝนอยากมาเที่ยวบ้านป้านิดอีก จังเลย สนุกดีนะ”
ฝนพูดเหมือนจะทลายใจพี่ชาย

“พี่ก็เหมือนกัน อยากรมาอีก วันหยุดวันไหนที่คุณพ่อว่างเราขอให้คุณพ่อพามาอีกนะ” เมฆบอก

“มีของอร่อย ๆ ให้ทานตั้งเยอะ” ฝนพูด

“ลุงวินกับป้านิดเขายึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ใจละน้อง” เมฆอธิบายให้ฝนฟัง “ดูซิปู่หมาก็ทำเอง ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี เป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วย” (Ministry of Education Prathomsuksa 5, 2018)

บทสนทนาข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงความประทับใจของตัวละครเมฆและฝนที่มีโอกาสได้ไปเยี่ยมชมวิถีชีวิตชนบทที่อาศัยหลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงเลี้ยงชีพ ซึ่งสามารถสะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ชนบท รวมทั้ง

เป็นหลักการที่ผู้คนต่างถิ่นอย่างบ้านิดและลุงวินก็ชื่นชอบและปรารถนาจะใช้วิถีชีวิตดังกล่าวในวัยเกษียณในพื้นที่ชนบทเช่นกัน นอกจากทำการเกษตรแล้ว เรื่องเล่าได้สะท้อนการนำเสนอความคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับความเป็นอยู่ในการประกอบอาชีพอื่น ๆ ดังในเรื่องเล่า “จากคลองสู่ห้องแอร์” ที่บรรยายเหตุการณ์บทสนทนาระหว่างน้ำแปดและใบพลูซึ่งเป็นชาวกรุง และน้ำอ้อยที่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ชนบท ดังบทสนทนาต่อไปนี้

เมื่อจ่ายเงินค่ากล้วยเดี่ยว น้ำแปดถึงกับร้องลั่น “อะไรกัน ชามละ ๑๐ บาท” ใบพลูหน้าเสียคิดว่าน้ำแปดไปว่าเขา “ถูกจังเลย แล้วเขาจะอยู่ยังไง” ค่อยยังชั่วที่น้ำแปดคิดเหมือนใบพลู

“อยู่ได้จ๊ะ ขายแพงก็ไม่มีคนซื้อ ขายถูกแต่ขายได้เยอะ ก็พออยู่พอกินจ๊ะ” แม่คำตอบก่อนจะคิดท้ายเรือไปปากโน้น

“ชาวบ้านเขารู้มานานแล้วจ๊ะว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร แม่ชาวกรุง” น้ำอ้อยแห่เพื่อน (Ministry of Education Prathomsuksa 5, 2018)

บทสนทนาดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากเกษตรกรรม อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าผู้คนในชนบทเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี

1.3) ชีวิตที่เรียบง่ายและสุขสงบ

เรื่องเล่าในแบบเรียนบางเรื่องสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในชนบทในลักษณะที่เรียบง่ายและมีความสุขสงบ เช่น เรื่องเล่า “นอกเมือง...ในกรุง” ได้กล่าวถึงตัวละครเด็กที่ชื่อว่า ไก่แจ้ ไก่แจ้อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท ครอบครัวทำอาชีพเกษตรกรรม ไก่แจ้มีความสุขที่ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ไม่ต้องมีความรีบร้อนในการใช้ชีวิต เดินไปโรงเรียนเต็มถนนพร้อมกับเพื่อน ๆ บนถนนที่ไม่ค่อยมีรถผ่าน อากาศปลอดโปร่ง ผู้คนเป็นมิตรและมีวิถีชีวิตเรียบง่าย เรื่องราวดำเนินไปถึงจุดเปลี่ยนเมื่อถึงเวลาปิดเรียนภาคปลายนั้น พ่อได้ส่งให้ไก่แจ้ไปอยู่กับอาหนอดที่กรุงเทพฯ ไก่แจ้ได้พบกับวิถีชีวิตของชาวเมืองที่ตนไม่คุ้นเคย เช่น ไก่แจ้ต้องตื่นเช้ากว่าปกติเพื่อเดินทางไปยังโรงเรียนผ่านการจราจรที่ติดขัด ขนส่งสาธารณะรถไฟใต้ดินที่ผู้คนแออัดเบียดเสียดกัน ฯลฯ ความแตกต่างของวิถีชีวิตเมืองและชนบทในเรื่องเล่านี้จึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อชนบทว่า เป็นชีวิตที่เรียบง่าย ไม่เร่งรีบ และสงบสุข ดังจะสังเกตได้จากการที่เรื่องเล่าได้ตั้งคำถามให้กับผู้อ่านผ่านคำถามของย่าที่มีต่อไก่แจ้ไว้ว่า

“ตกลงจะมาเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ ไหมลูก มาอยู่กับย่าเลยนะ”

ถ้าเพื่อน ๆ เป็นไก่แจ้ จะตอบว่าอย่างไร อยู่ที่ไหน...

ดีกว่ากัน (Ministry of Education Prathomsuksa 3, 2020)

บทสนทนาดังกล่าวตัวละครย่าได้ถามไก่แจ้ในขณะที่ไก่แจ้ผล็อยหลับไปเนื่องจากเหน็ดเหนื่อยกับการเดินทางขณะอยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งแตกต่างจากความเป็นอยู่ของไก่แจ้ในชนบทอย่างสิ้นเชิง

2) ชนบท พื้นที่แห่งความเป็นไทย

พื้นที่แห่งความเป็นไทย หมายถึง อาณาบริเวณแห่งการแสดงออกถึงความรู้สึกรักคิดและพฤติกรรมของผู้คนที่สื่อถึงเอกลักษณ์ไทย เช่น การแต่งกายแบบไทย วัฒนธรรมประเพณีไทย ฯลฯ ทั้งนี้เรื่องเล่าหลายเรื่องได้กล่าวถึงประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งล้วนแล้วแต่อ้างอิงถึงที่มาว่าเกิดขึ้นจากท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศไทย ดังเช่น เรื่องเล่า “แรงพิโรธจากฟ้าดิน” ที่ได้กล่าวถึงภัยธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ และที่มาของภัยนั้น ๆ ก่อนที่จะกล่าวถึงประเพณีในหมู่บ้าน คือ ประเพณีแห่นางแมว ซึ่งเป็นความเชื่อของคนในท้องถิ่น เป็นการแก้ปัญหาการขาดน้ำทำการเกษตรและอุปโภคบริโภค (Ministry of Education Prathomsuksa 4, 2020)

นอกจากนี้ เรื่องเล่าในแบบเรียนได้กล่าวถึงวัฒนธรรมบางประการที่แสดงออกและอ้างอิงชัดเจนถึงความเป็นชนบท ดังเช่นเรื่องเล่า “ครื้นเครงเพลงพื้นบ้าน” ดังข้อความต่อไปนี้

คืนนี้สวนสาธารณะ สถานที่จัดแสดงเพลงพื้นบ้าน ถูกประดับประดาด้วยดวงไฟหลากหลายสีสว่างไสวไปทั่วบริเวณ...

เวทีการแสดงถูกยกสูงขึ้นจากพื้นสนามหญ้า กลางเวทีตกแต่งด้วยกองฟาง ล้อเกวียน และต้นกล้วย มีมะโหดพวงใหญ่ที่บรรจงตัดไว้อย่างประณีตอยู่กับดวงไฟกลางเวที เพิ่มบรรยากาศความเป็นลูกทุ่งท้องถิ่นไทย” (Ministry of Education Prathomsuksa 6, 2019)

บทบรรยายดังกล่าวได้เล่าถึงการจัดงานแสดงเพลงพื้นบ้าน ซึ่งมีการจัดบรรยากาศของงานให้เป็นไปในลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่น การตกแต่งบรรยากาศที่สะท้อนและชวนให้นึกถึงความเป็นท้องถิ่นมักจะมาจากการนำสิ่งต่าง ๆ ในการทำเกษตรกรรมมาเป็นเครื่องประดับตกแต่ง สะท้อนความเป็นสังคมเกษตรกรรมของพื้นที่ชนบท รวมทั้งบ่งบอกให้ทราบว่า ความเป็นชนบทมักควบคู่กับความเป็นเกษตรกรรมเสมอในทัศนะการรับรู้ของคนทั่วไป

นอกจากนี้ ชนบทยังเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความเป็นไทย ดังเช่น เพลงพื้นบ้าน ในเรื่อง “ครื้นเครงเพลงพื้นบ้าน” ดังที่ปรากฏในเรื่องเล่าว่า

“เพลงพื้นบ้านมีทั่วทุกภาค อย่างเช่น เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงพวงมาลัย เพลงอีแซว เพลงฉ่อย มักเล่นกันในสายน้ำ ในไร่นาหรืองานเทศกาลนักขัตฤกษ์ เนื้อร้องและทำนองเพลงเป็นการยั่วเย้ากระเซ้าแหย่ ต่อบากต่อกำกันของหนุ่มสาวให้เกิดความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากการทำงาน...” (Ministry of Education Prathomsuksa 6, 2019)

เนื้อความดังกล่าวได้สะท้อนถึงความเป็นไทยที่ล้วนแล้วแต่มีบ่อเกิดจากวิถีชีวิตในชนบทอย่างสิ้นเชิง จึงกล่าวได้ว่าชนบทเป็นพื้นที่แห่งวัฒนธรรม ความเป็นไทยและมักจะถูกหยิบยกขึ้นมาจัดแสดงหรืออ้างถึงเสมอเมื่อนำเสนอความเป็นไทย ดังเช่นการจัดเวทีกิจกรรมในเรื่อง “ครื้นเครงเพลงพื้นบ้าน”

3) ชนบท พื้นที่แห่งความภาคภูมิใจในบรรพชน

ชนบทหลากหลายแห่งในเรื่องเล่าเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าได้สะท้อนถึงความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของไทยที่ได้มีส่วนสำคัญในการปกป้องชาติบ้านเมืองและสร้างสรรค์ภูมิปัญญาส่งต่อมาถึงรุ่นลูกหลานผ่านการเดินทางไปทัศนศึกษาในต่างจังหวัดของตัวละครโดยจะกล่าวถึงความภาคภูมิใจต่อบรรพชนของชาติในอดีตที่ผ่านมา ดังเรื่อง “ภูมิใจมรดกโลก” กล่าวไว้ว่า

กิจกรรมนี้ที่เน้น เป็นความภาคภูมิใจ ในปัญหาท้องถิ่น แผ่นดินอารยธรรม ซึ่งเลิศล้ำของชาติ โลกประกาศยกย่องไทยจึงต้องอนุรักษ์ ประจักษ์ในคุณค่า ไม่ตั้งหน้าทำลาย แม้ทรายอิฐแต่ละก้อน สามารถย้อนสังคม อดีตอุดมรุ่งเรือง อย่างต่อเนื่องยาวนาน ร่วมสืบสานอนาคต เกียรติปรากฏผากไว้สยามยังยงได้ อยู่ด้วยประชาเกษม (Ministry of Education Prathomsuksa 4, 2020)

ข้อความที่ปรากฏในเรื่องเล่าสะท้อนถึงความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและตำนานแห่งบรรพชนที่ปรากฏผ่านสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ นำมาซึ่งการยกย่องจากประเทศต่าง ๆ นอกจากนี้สิ่งที่คนไทยทุกคนสามารถกระทำได้เพื่อรักษาสืบต่อบรรพบุรุษสร้างไว้นั้น ได้แก่ การร่วมมือกันรักษาพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และร่วมใจสามัคคีกันเพื่ออนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษให้คงอยู่สืบไป

4) ชนบท พื้นที่แห่งความงดงามในจิตใจของผู้คน

เรื่องเล่าในแบบเรียนได้กล่าวถึงวิถีชีวิตชนบทที่อยู่ท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ อุปสรรคที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของผู้คนจึงน้อยและทำให้เกิดค่านิยมของคนในสังคมชนบทในลักษณะเชิงบวกซึ่งมักจะตรงกันข้ามกับการกล่าวถึงผู้คนที่วิถีชีวิตแบบชาวเมือง ทั้งในด้านความ

มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความมีมิตรไมตรีระหว่างผู้คน อันเกิดจากความไม่กังวลใจในการใช้ชีวิตในความพร้อมสรรพของทรัพยากรรอบตัวและความไม่เร่งรีบหรือแก่งแย่งชิงดีกันดังที่สะท้อนผ่านเรื่องเล่าในลักษณะดังต่อไปนี้

4.1) ชนบทเต็มไปด้วยผู้คนที่จิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ชนบทเป็นพื้นที่ที่ผู้คนต่างมีชีวิตอยู่กับธรรมชาติแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ ในขณะที่วันหนึ่งสังคมในพื้นที่ชนบทก็เป็นสังคมที่ไม่กว้างมากนัก ผู้คนก็มักจะคุ้นเคยกัน ทำให้ผู้คนต่างมีความเห็นอกเห็นใจกัน ดังเรื่องเล่า “นอกเมือง ในกรุง” ที่กล่าวถึงตัวละครเด็กที่ชื่อว่า ไก่แจ้ ซึ่งอาศัยในพื้นที่ชนบทและมีทัศนคติที่ดีต่อบ้านเกิดของตน โดยเรื่องเล่าได้กล่าวไว้ว่า

เวลาใครพูดถึงไก่แจ้ว่า เป็นเด็กบ้านนอก ไก่แจ้จะยอมรับและไม่โกรธเลย ยอมรับเพราะบ้านของไก่แจ้อยู่ต่างจังหวัด เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ อยู่ไกลจากตัวเมืองมาก ไก่แจ้อยู่กับพ่อแม่ ตาและยาย บริเวณบ้านของไก่แจ้มีพื้นที่กว้างพอพ้นจากตัวบ้านจะเป็นพื้นที่สวน มีทั้งผลไม้และพืชผักสวนครัว ต้นมะม่วงน้ำดอกไม้ของยาย ขึ้นชื่อว่าหวานอร่อยพอถึงหน้ามะม่วง ตากับพ่อช่วยกันสอยลงมาแจกบ้านโน้นบ้านนี้ คนที่ได้รับแจกบางทีก็ทำข้าวเหนียวมูนมาให้ หมู่บ้านของไก่แจ้ไม่มีรั้วเป็นกำแพง แต่จะเป็น “รั้วกินได้” คือ ปลูกต้นกระถินเป็นแนวไว้ พืชผักสวนครัวมีทั้งพริก หอมเปราะ กระเทียม ดอกแค ขี้เหล็ก เพื่อนบ้านคนไหนอยากกินก็มาขอได้ เก็บไปแล้วทำอาหารแบ่งปันกันไป แบ่งปันกันมา ไก่แจ้จึงเรียกผลไม้และพืชผักพวกนี้ว่า “อาหารมิตรภาพ” (Ministry of Education Prathomsuksa 3, 2020)

บทบรรยายข้างต้นแสดงวิถีชีวิตในหมู่บ้านของไก่แจ้ที่พึงพิงธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ในการดำรงเลี้ยงชีพ ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการทำเกษตรกรรม ส่งผลให้ครอบครัวสามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งยังสามารถเหลือเฟื่อแผ่ให้ครอบครัวอื่น ๆ ในหมู่บ้านได้อีก เมื่อสังคมเริ่มต้นด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันแล้ว ก็จะเกิดการเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน ดังเช่นการเกิดขึ้นของ “อาหารมิตรภาพ” ในบทบรรยายข้างต้น

4.2) ชนบทเต็มไปด้วยผู้คนที่มิตรไมตรี

พื้นที่ชนบทมักจะเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยกว่าพื้นที่เมือง ขนาดของสังคมจึงอาจจะเล็กกว่า ผู้คนจึงเป็นผู้คนที่อาจคุ้นเคยหรือเคยรู้จักกันมาก่อน ส่งผลให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กันและกลายเป็นมิตรระหว่างกันง่ายขึ้น ดังเรื่องเล่า “จากคลองสู่ท้องแอร์” ที่ได้กล่าวถึง ไบพลู ตัวละครเด็กที่เติบโตและใช้ชีวิตในสังคมเมือง มีโอกาสได้ไปเที่ยวที่บ้านนาในชนบท จึงได้พบเหตุการณ์ดังบทบรรยายต่อไปนี้

น้ำอ้อยเดินไปร้านขายของสด เพื่อซื้อมาทำอาหารให้ชาวกรุง ซื้อไป ต่อราคาไป แย่แหย่หยอกล้อกันไป เลยได้ทั้งของราคาถูกและของแถม สนุกทุกคนซื้อและคนขายบรรยากาศตลาดต่างจังหวัดเป็นอย่างนี้เอง ...

น้ำอ้อยเข้าไปซื้อข้าวที่ร้านโชห่วยร้านหนึ่ง แต่ยี่ห้อที่น้ำอ้อยต้องการไม่มี อาเฮียเจ้าของร้านก็ไม่เสนอสินค้ายี่ห้ออื่นแทน แต่กลับไปตะโกน ถ้ามร้านถัดไปว่ามีหรือไม่พอรู้ว่ามิ อาเฮียก็บอกด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม

“ไปซื้อร้านโน้น เขามี”

ยังไม่ทันที่สองคนนำหลานจะพูดอะไรน้ำอ้อยชิงพูดขึ้นก่อน “เอ๊ะ! เขามีอย่างนี้มาตั้งนานแล้วจ๊ะ” เลยได้หัวเราะกันทั้งสามคน

ความรู้สึกดี ๆ อย่างนี้ใบพลูคิดว่า คงจะจดจำไว้นานวันลืม (Ministry of Education Prathomsuksa 5, 2018)

บทบรรยายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเป็นมิตรกันของผู้คนที่แสดงออกมาผ่านการหยอกล้อ แย่แหย่ ต่อราคา การตะโกนคุยกันไปมาระหว่างร้านขายของ ฯลฯ ทำให้เห็นถึงความเป็นมิตรและอัธยาศัยไมตรีระหว่างกันของคนในสังคม ซึ่งเรื่องเล่าจะบรรยายต่อไปถึงลักษณะตรงกันข้ามของสังคมเมืองที่มีห้างสรรพสินค้าที่กว้างใหญ่ เจียบเหงา ไม่รู้จักและแทบไม่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้คน ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ต่างคนต่างเร่งรีบ ฯลฯ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เรื่องเล่าได้บรรยายยังเป็น การเน้นย้ำให้เห็นความแตกต่างของวิถีชีวิตชนบทและวิถีชีวิตเมืองที่ผู้คนจะมีมิตรภาพระหว่างกันไม่เท่ากัน

5) ชนบท พื้นที่ที่ต้องเร่งพัฒนา

พื้นที่ที่ต้องเร่งพัฒนา หมายถึง อาณาบริเวณแห่งการ แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้คนที่ต้องการ การพัฒนา โดยเรื่องเล่าในหนังสือแบบเรียนบางตอนได้สะท้อน ถึงความต้องการการพัฒนาทั้งในแง่การพัฒนาคน การพัฒนา คุณภาพชีวิต หรือการพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่อความเจริญ ก้าวหน้า ดังผลการศึกษาต่อไปนี้

5.1) ชนบทต้องเร่งรัดพัฒนาราชกร

เรื่องเล่าในบางตอนได้สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนใน ชนบทที่อาจขาดความรู้ความเข้าใจหรือไม่ได้ตระหนักถึง อันตรายใกล้ตัว ดังเช่นเหตุการณ์ในเรื่องเล่า “จากคลองสู่ ห้างแอร์” ดังบทบรรยายต่อไปนี้

ที่ตลาดนัดมีสินค้ามากมาย ทั้งของสด ของแห้ง ของกิน ของใช้ ผู้คนดูคึกคัก ที่ร้านหนึ่งมีผู้คนมุงกันเต็ม น้ำ หลานทั้งสามคนก็เข้าไปมุงด้วย ก็อยากรู้ว่าเขามีอะไรกัน ร้าน นี้ขายเครื่องสำอางราคาถูก มีตั้งแต่ครีมพอกหน้าขาว ครีมที่ ทำให้ผิวพรรณเต่งตึง ยากกล้วย ฝ้า ลิปลดกิสต์สวย

“น้ำเปิด” ใบพลูกระซิบเรียก “ใบพลูหยิบดูแล้วไม่ เห็นมีฉลากบอกอะไรเลย”

“ใช้ สงสัยคิดเอง ทำเอง ขายเองแน่ ๆ ใครจะได้รับ อันตรายยังอีกช่วง ขอให้ฉันได้สตาค์ไว้ก่อน สงสารคนซื้อจิงเลย หน้าอาจพังได้” น้ำอ้อยพูดอย่างเศร้าใจ

ยังมีสินค้าอื่น ๆ ที่อาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตได้ เช่น ยา อาหาร เครื่องปรุงรส ขนม ซึ่งไม่บอกที่มา ส่วนประกอบ วันเดือนปีที่ผลิต และวันหมดอายุของสินค้าเหล่านี้ เพียงแต่ อ้างว่ามาจากโรงงาน ถ้าติดยี่ห้ออาจจะแพงใครอยากได้ของ ถูกก็ซื้ออย่างนี้ไป ถ้าสินค้าเหล่านี้ไม่มีมาตรฐานหรือมีสาร ปนเปื้อนมาด้วยจะเกิดอะไรขึ้น (Ministry of Education Prathomsuksa 5, 2018)

บทสนทนาดังกล่าวได้สะท้อนค่านิยมของผู้คนที่ สนใจสินค้าราคาถูก โดยอาจไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยของ ตน อีกทั้งยังสามารถตีความได้ว่าผู้คนบางส่วนที่สนใจในสินค้า ดังกล่าวทั้งที่ไม่มีข้อมูลประกอบผลิตภัณฑ์นั้น อาจเกิดจากการ ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเลือกซื้อสินค้าและ บริการ รวมทั้งการขาดความตระหนักในเรื่องการพิจารณา ความน่าเชื่อถือจากผู้ขาย และอาจกลายเป็นเหยื่อของผู้ขาย ที่เห็นแก่ได้ในที่สุด

นอกจากนี้ยังปรากฏการสะท้อนถึงความไม่เท่าทัน ทางเทคโนโลยี เรื่องราวทางสังคมสมัยใหม่หรือแม้กระทั่ง ธรรมเนียมตามสมัยนิยมของคนในชนบทดังในเรื่องเล่า “ส่งข่าว...เล่าเรื่อง” ที่ได้กล่าวถึงตัวละครที่ชื่อภพ เมื่อเดิน ทางเข้ากรุงเทพฯ และเขียนจดหมายถึงเพื่อนในชนบทที่ชื่อ ญัฐ ก็ได้กล่าวไว้ในจดหมายว่า

คิดถึง...คิดถึงญัฐและเพื่อน ๆ ทุกคนมาก ผมเข้า กรุงเทพฯ มาเกือบเดือนแล้ว เพิ่งจะมีเวลาว่างเขียนจดหมาย ส่งข่าวถึงเพื่อน ๆ พอจะเริ่มลงมือเขียน กระดาษก็ไม่มี ต้องใช้ เวลาหาอีก คนที่นี่ไม่นิยมเขียนจดหมาย เขาใช้แต่โทรศัพท์ ที่นิยมมาก คือ โทรศัพท์มือถือ (Ministry of Education Prathomsuksa 3, 2020)

เนื้อเรื่องดังกล่าวสอดคล้องกับตัวละครไก่แจ้ในเรื่อง “นอกเมือง...ในกรุง” ที่เดินทางไปเรียนเสริมทักษะช่วงปิดภาค เรียนในกรุงเทพฯ ในระหว่างพักกลางวัน ขณะที่รับประทาน อาหาร เรื่องราวที่เพื่อน ๆ คุยกันต่างเป็นเรื่องที่ไก่แจ้ เด็กชาย ที่มาจากชนบทไม่คุ้นเคย ดังนี้

ไก่แจ้เริ่มรู้จักเพื่อน 2 - 3 คน ยังไม่ได้คุยอะไรกันมาก เพราะไม่ยอมคุยระหว่างเรียน ตอนพักกลางวัน ต่างคนต่างซื้อ ต่างรับประทาน ไม่เหมือนเพื่อนที่บ้านไก่แจ้ เวลาคุยเขาก็คุยกัน เรื่องเกม โทรศัพท์มือถือ ดารา ละครโทรทัศน์ ไก่แจ้ไม่รู้เรื่อง เลยนั่งฟังเฉย ๆ ได้แต่คิดว่า คงต้องไปหาความรู้จาก

อาทอนอดก็แล้วกัน (Ministry of Education Prathomsuksa 3, 2020)

เรื่องราวที่เด็กชาวเมืองต่างพูดคุยกัน ในขณะที่เด็กชาวชนบทไม่เข้าใจและไม่คุ้นเคยเรื่องอันเป็นปกติของชาวเมืองนับว่า เป็นความไม่เท่าทันเทคโนโลยีหรือเรื่องราวตามสมัยนิยมของคนในสังคมเมือง สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่คนในชนบทอาจยังไม่เท่าทัน

5.2) ชนบทต้องเร่งรัดพัฒนาความเจริญ

พื้นที่ชนบทถูกนิยามว่าเป็นพื้นที่ห่างไกลจากเมือง ลักษณะทางกายภาพของชุมชนจึงอาจจะยังอยู่ในสถานะต้องการการพัฒนา ดังที่ปรากฏในเรื่อง “อ่านป้ายได้สาระ” ที่ได้กล่าวถึงความแตกต่างของถนนในหมู่บ้านและถนนในพื้นที่เมืองดังบรรยายต่อไปนี้

เส้นทางออกจากหมู่บ้านเป็นถนนดินแคบ ๆ ข้างทางเป็นคูน้ำเล็ก ๆ ที่มีน้ำเอ่อล้นตลอดทั้งปี ทอดยาวขนานไปกับถนนของหมู่บ้านจนถึงถนนใหญ่...

คุณพ่อขับรถด้วยความระมัดระวังมากขึ้น เมื่อวิ่งมาถึงถนนสี่เลนทาง ผมสังเกตเห็นว่า คุณพ่อขับรถตามเส้นทางที่บอกรไว้บนแผ่นป้ายจราจรสีเขียวที่อยู่ข้างบนเหนือถนน และกำลังจะชิดซ้ายตามป้ายสัญลักษณ์ขึ้นทางด่วน คุณแม่ส่งเงินให้คุณพ่อเป็นค่าผ่านทาง (Ministry of Education Prathomsuksa 6, 2019)

บทบรรยายดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความแตกต่างของสิ่งก่อสร้างที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนและเมือง คือ ถนน เรื่องเล่าได้กล่าวถึงถนนในพื้นที่ชนบทที่มีลักษณะยังไม่ได้ได้รับการพัฒนา ในขณะที่เมื่อเดินทางออกจากพื้นที่ชนบทแล้ว ถนนจะได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ กลายเป็นถนนที่กว้างและมีสภาพดีขึ้น และเมื่อเข้าสู่เมืองใหญ่ก็จะปรากฏถนนรูปแบบพิเศษ เช่น ทางด่วน เพื่อแก้ปัญหาการจราจรติดขัดและเพิ่มความสะดวกสบายแก่ผู้คนในเมือง ดังนั้น ระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันระหว่างชนบทและเมือง จึงสะท้อนให้เห็นถึงการรอคอยการพัฒนาที่ยังไม่ได้กระจายไปสู่พื้นที่ชนบทมากนัก

นอกจากนี้ เรื่องเล่า “อาหารดี ชีวีมีสุข” ยังได้กล่าวถึงปัญหาความเป็นอยู่ของชาวชนบท ดังเช่นที่ครอบครัวชาวชนบทครอบครัวหนึ่งจำเป็นต้องเดินทางสู่กรุงเทพฯ โดยมีจุดประสงค์เพื่อหางานทำเลี้ยงชีพดังข้อความว่า

...“เจ้ากบไม่สบาย ตัวร้อน เราเดินทางมาไกล นั้รกดตากแดดตากลมจนไข้ขึ้น” พ่อของเด็กซึ่งนั่งอยู่ข้าง ๆ พูดเสริมว่า “เราเข้ามาหางานทำในเมือง อยู่บ้านเราอดอยากเหลือเกิน บางวันไม่ได้กินอะไรเลย เขาว่าเจ้ากบเป็นโรคขาดสารอาหาร” (Ministry of Education Prathomsuksa 3, 2020)

บทสนทนาในเรื่องเล่าดังกล่าวได้สะท้อนปัญหาการยังชีพในชนบทที่ส่งผลให้ชาวชนบทบางส่วนต้องละทิ้งบ้านเกิดเดินทางสู่เมืองเพื่อหางานทำเลี้ยงชีพอันเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาเกี่ยวกับการสื่อความหมายถึงชนบทไทย พบว่า การสื่อความหมายถึงชนบทไทยที่ปรากฏในเนื้อหาเรื่องเล่าหลักในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 นั้น มักจะกล่าวถึงชนบทในมุมมองเชิงบวกเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ชนบทจะมีลักษณะเป็นพื้นที่แห่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลต่อความสุขในการใช้ชีวิต เป็นที่มาของวัฒนธรรมและความเป็นไทย ผู้คนเป็นมิตรไมตรี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับที่ Polsri (2004 cited in Phuangprayong, & Noonin) ได้สะท้อนการกำหนดความหมายของ “ชนบท” ว่าเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากเมืองหลวง มีวิถีชีวิตของคนในพื้นที่แบบพึ่งพาธรรมชาติ ทำเกษตรกรรม ผูกพันกับความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมประเพณีและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในกลุ่มสังคมของตน ข้อสังเกตดังกล่าวเป็นไปในลักษณะใกล้เคียงกับที่ Satayanurak (2013, cited in Srisan, 2019) ได้กล่าวไว้ ทั้งนี้ยังพบภาพสะท้อนของชนบทไทยที่เป็นภาพตัวแทนของความเป็นไทยซึ่งสร้างความภูมิใจต่อทั้งคนในและนอกพื้นที่ชนบทอีกด้วย

นอกจากนี้ ผลการศึกษาได้มีประเด็นเพิ่มเติมจากทัศนะของ Sirichaiyongbun, & Kaewkallana (2016) ซึ่งได้สะท้อนนิยามความหมายถึงเมืองซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามกับชนบทนั้นพบว่า สภาพสังคมเมืองที่คนเมืองมีวิถีชีวิตเป็นไปตามกระแสบริโภคนิยมและวิถีแห่งการแก่งแย่งแข่งขัน ชาวเมืองมีความสัมพันธ์ระหว่างกันแบบห่างเหิน ดังที่ปรากฏในเรื่องเล่าของตัวละครที่ต้องมีโอกาสไปลองมีวิถีชีวิตแบบเมืองชั่วคราวและต้องเผชิญความยากลำบากกว่าการมีวิถีชีวิตแบบปกติในชนบท สะท้อนถึงความลำบากใจและไม่พึงปรารถนาในวิถีชีวิตแบบเมืองของตัวละคร

ในขณะที่เรื่องเล่าในหนังสือภาษาพาทีก็ยิ่งสะท้อนถึงการสื่อความหมายถึงชนบทในลักษณะตรงข้ามกับทัศนะดังที่กล่าวมา กล่าวคือ ชนบทเป็นพื้นที่ที่ต้องเร่งพัฒนาทั้งการพัฒนาราชฐานและการพัฒนาความเจริญทางด้านสิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่ แม้มุมมองดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงทัศนะของ Eoseewong (2014) ซึ่งได้กล่าวถึงชนบทในเชิงตรงข้ามกับเมืองว่า เป็นพื้นที่ล้าหลังทั้งด้านการพัฒนาและวิถีชีวิตของผู้คนเป็นไปตามความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้

ดังนั้น การสื่อความหมายถึงชนบทที่สะท้อนในแบบเรียนทั้ง 5 ลักษณะนั้น ได้สะท้อนทั้งภาพแทนพื้นที่สังคมชนบทเชิงบวก บรรยายสังคมชนบทว่า เป็นสังคมในอุดมคติเป็นดินแดนที่สงบสุขและงดงาม ประกอบสร้างตัวละครให้มีชีวิตเรียบง่าย พอเพียง สมถะ และอยู่กับธรรมชาติ ในขณะที่ก็ยังปะทะกับการปรากฏภาพแทนพื้นที่ชนบทในเชิงลบ กล่าวถึงพื้นที่แห่งความยากไร้และมีปัญหาของชาวชนบท เช่น ภัยธรรมชาติ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการศึกษาในสังคมชนบท ตัวละครที่เป็นชาวชนบทมักถูกประกอบสร้างให้ตกอยู่ภายใต้วาทกรรมของการหมิ่นว่า เป็นผู้ด้อยความเจริญ ทุกข์ยากและเป็นรองชาวเมือง

ผลจากการศึกษาได้แสดงให้เห็นปัญหาของสื่อความหมายถึง ชนบทที่นอกจากจะมีการปะทะกันทั้งเชิงบวกและเชิงลบ การสื่อความหมายที่ปะปนกันของลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคม ซึ่งไม่แตกต่างจากการกล่าวถึงหรือนิยามในวรรณกรรมหรือแนวคิดแบบดั้งเดิมที่ผ่านมาในสังคมดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาที่ทบทวนไว้ในส่วนทบทวนวรรณกรรม ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นถึงวาทกรรมในการสร้างอัตลักษณ์ของชนบทในลักษณะที่แซ่แข็งชนบทในลักษณะที่ไม่แตกต่างจากการตีความหมายแบบชนบทในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แม้ในความเป็นจริงแล้วชนบทจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองทั้งเชิงกายภาพและเชิงสังคมก็ตาม ดังนั้นการนิยามความหมายของชนบทที่ถูกยึดติดแบบดั้งเดิมไว้ในแบบเรียนท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมนอกเมืองหลวงในพื้นที่จริงนั้นจึงอาจสร้างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อการรับรู้ของผู้เรียน รวมทั้งปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกเหลื่อมล้ำในการพัฒนา ช่องว่างของความไม่เท่าเทียมอันสะท้อนได้จากการพยายามเล่าผ่านวาทกรรมกระแสหลักที่เต็มไปด้วยความน่าเชื่อถือจากการเป็นตัวแทนของผู้มากประสบการณ์จากพื้นที่เมืองซึ่งส่งสะท้อนชนบทตามทัศนะของตนแก่ผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ

ผลวิจัยนี้ชี้ว่า หนังสือแบบเรียนภาษาไทยสะท้อนภาพแซ่แข็งของชนบทอย่างเป็นแบบฉบับตามวาทกรรมหลักของสังคมไทย แต่ขาดการแสดงถึงแง่มุมของความล้ำลึกที่ปะทะกับการพัฒนา ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการศึกษาถึงพื้นที่ชนบทในปัจจุบันจำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนให้แสดงภาพที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันไป

ด้วยเหตุนี้ การสร้างการรับรู้ถึง “ชนบท” จึงเป็นสิ่งที่ควรทบทวนถึงข้อเท็จจริงของชนบทในแต่ละพื้นที่และช่วงเวลาซึ่งมีความหลากหลาย และล้วนแล้วแต่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต ต่างจากภาพสะท้อนที่ถูกแซ่แข็งและกำหนดไว้

จากข้อเท็จจริงบางส่วนที่ผู้สร้างเรื่องเล่าในหนังสือเรียนได้เลือกกำหนดขึ้น

สรุป

การวิจัย เรื่อง หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาเกี่ยวกับการสื่อความหมายถึงชนบทไทย พบว่า การสื่อความหมายถึง ชนบทไทยที่ปรากฏในเนื้อหาเรื่องเล่าหลักในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 นั้น พบว่า ชนบทไทยที่ได้รับการเลือกให้นำเสนอต่อการสร้างการรับรู้ของผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาเป็นไปใน 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ชนบท พื้นที่แห่งความสุขท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์พร้อมของธรรมชาติ ชนบทที่ปรากฏในเรื่องเล่าได้แสดงถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่ผูกพันกับธรรมชาติ การมีวิถีชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายและสุขสงบของผู้คนในท้องถิ่น 2) ชนบท พื้นที่แห่งความเป็นไทย ปรากฏการนำเสนอความเป็นไทยโดยอ้างอิงถึงสิ่งที่มีอยู่ในชนบท 3) ชนบท พื้นที่แห่งความภาคภูมิใจในบรรพชน ชนบทเป็นพื้นที่แห่งตำนาน เรื่องราว และสถานที่ทางประวัติศาสตร์ 4) ชนบท พื้นที่แห่งความงดงามในจิตใจของผู้คน ผู้คนชนบทในเรื่องเล่ามักเป็นผู้คนที่จิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเห็นอกเห็นใจกันและกันในด้านสังคม รวมทั้งชนบทเต็มไปด้วยผู้คนที่มิตรไมตรีระหว่างกัน และ 5) ชนบท พื้นที่ที่ต้องเร่งพัฒนา เรื่องเล่าในแบบเรียนบางเรื่องได้นำเสนอชนบทในมุมมองที่ต้องเร่งรัดพัฒนาสาธารณูปโภคในด้านความเท่าทันต่อสิ่งต่าง ๆ เทคโนโลยีและธรรมเนียมสังคมสมัยนิยม และนำเสนอความจำเป็นที่ต้องเร่งรัดพัฒนาความเจริญในด้านสิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่ของท้องถิ่น

ผลการศึกษาสามารถสะท้อนว่า การสื่อความหมายของ “ชนบท” นั้นไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในเรื่องของพื้นที่ทางกายภาพ แต่ยังครอบคลุมถึงวิถีชีวิต วิถีคิด รวมทั้งความสัมพันธ์ของผู้คน

นอกจากนี้ การสื่อความหมายที่ปรากฏในผลการศึกษาทั้ง 5 ลักษณะนั้น แสดงให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างการกำหนดนิยามชนบทในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งเป็นการท้าทายให้ผู้เรียนได้มีส่วนกำหนดนิยามชนบทในอุดมคติของผู้เรียนทั้งที่เป็นพื้นที่ที่น่าอยู่อาศัยในเชิงบวกและเป็นพื้นที่ที่ต้องได้รับการพัฒนา อันเป็นปัญหาสำคัญที่รอคอยการพัฒนาจากพลเมืองของชาติในอนาคต ทั้งยังเป็นสิ่งสะท้อนการสร้างการรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างผู้คนและพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งยอมรับความหลากหลายที่มีอยู่ในสังคม ทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพและ

วิถีชีวิตของผู้คนซึ่งแตกต่างจากผู้เรียนที่ส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากสังคมเมือง

การปะทะกันระหว่างภาพสะท้อนชนบทในด้านบวกและด้านลบจากผลการศึกษาทั้ง 5 ประการนั้น เป็นสิ่งสะท้อนการนิยามชนบทแบบดั้งเดิม ไม่ได้แตกต่างจากนิยามที่ถูกแช่แข็งดังเช่นที่ผ่านมา ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ชนบทในพื้นที่ต่าง ๆ กลับเปลี่ยนแปลงใกล้เคียงความเป็นเมืองทั้งในลักษณะทางกายภาพและสังคม จึงเป็นสิ่งที่ควรกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการรับรู้แก่เยาวชนนั้นได้ทบทวนความคิดที่มีต่อชนบทแบบดั้งเดิมและสร้างการรับรู้เกี่ยวกับชนบทแก่เยาวชนให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลต่อการลดทัศนคติในด้านความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตอกย้ำในประเด็นชั่วคราวข้ามระหว่างเมืองและชนบทอันเป็นทัศนคติหลักผู้คนนอกเมืองสู่ความเป็นชายขอบ ในขณะเดียวกันก็จะเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการยอมรับความแตกต่างหลากหลายที่เกิดขึ้นจริงในสังคมได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความเข้าใจของตนที่มีต่อพื้นที่ชนบทและข้อเท็จจริงหรือข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งพร้อมพัฒนาดนตามเป้าประสงค์ของรัฐบาลในฐานะพลเมืองของชาติเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลจากการศึกษานอกจากจะสามารถเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของเมืองและชนบท ผ่านการสื่อความหมายในวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ แล้ว ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างการรับรู้ของผู้เรียนในประเด็นต่าง ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะในด้านความหลากหลายของผู้คนสังคม เช่น นำผลการศึกษาไปใช้พัฒนาเนื้อหาและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนที่เน้นความเข้าใจถึงความเป็นชนบทและเมืองอย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงและสร้างทัศนคติที่ดีในการยอมรับความแตกต่างระหว่างกันของผู้คนที่มีความหลากหลายในประเทศไทย นอกจากนี้ยังสามารถปรับปรุงการกำหนดนิยามความหมายของชนบทให้เป็นไปในลักษณะที่หลุดพ้นจากนิยามแบบเดิมที่แช่แข็งชนบทให้อยู่กับการด้อยพัฒนา เหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียม ทั้งยังสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมของชนบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นอุดมคติที่นิยามชนบทแบบดั้งเดิมกำหนดไว้

นอกจากนี้ หน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ยังสามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่รณรงค์ให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาชุมชน การจัดกิจกรรมที่นำเอกลักษณ์ชุมชนไปเผยแพร่ในบริบทของเมือง เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักในความหลากหลายและแตกต่างที่เกิดขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาค่านิยมทางสังคมและการยอมรับความหลากหลายที่เกิดขึ้นต่อไปในสังคมอนาคต พร้อม ๆ กับความภาคภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เปรียบเทียบการสื่อความหมายถึงชนบทและเมืองในแบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษา หรือเปรียบเทียบแบบเรียนภาษาไทยในแต่ละยุคสมัยในประเด็นดังกล่าว ซึ่งจะสามารถทำให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาโดยใช้แบบเรียนเป็นสื่อของการศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างการรับรู้และการยอมรับความแตกต่างหรือข้อเท็จจริงบางประการในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

References

- Compulsory Education Act, B.E. 2545. (2002). *Government Gazette*. 119 Part 128A 1-5. [in Thai]
- Eoseewong, N. (2014). *Nidhi Eoseewong: Ruralism in Thai Politics*. Prachatai. Retrieved March 5, 2021, from <https://prachatai.com/journal/2014/12/56988>. [in Thai]
- Khumnong, N. (2015). "Thainess" in Thai Language Textbooks for 1st – 3rd Year Primary Education in 2008 Compulsory Curriculum (Master's Thesis). Chiang Mai University, Chiang Mai. [in Thai]
- Leepreecha, P. (2007). Educational system and language in the Thai nation-state building. *Journal of Social Sciences*, 19(1), 277 - 309.
- Ministry of Education. (2008). *Basic Education Core Curriculum B.E. 2551*. Bangkok: Teachers Council of Thailand Printing House Ladprao. [in Thai]
- _____. (2018). *Pati language for Prathomsuksa 5: Thai Language Learning Group According to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551* (11th Printing). Bangkok: Office for

- National Education Standards, Ministry of Education. [in Thai]
- _____. (2018). *Pati Language for Prathomsuksa 5* (11th Printing). Bangkok: OTEP Printing House. [in Thai]
- _____. (2019). *Pati language for Prathomsuksa 6: Thai Language Learning Group According to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551* (11th ed.). Bangkok: Office for National Education Standards, Ministry of Education. [in Thai]
- _____. (2019). *Pati Language for Prathomsuksa 6* (11th Printing). Bangkok: OTEP Printing House. [in Thai]
- _____. (2020). *Pati Language for Prathomsuksa 1: Thai Language Learning Group According to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551* (16th Printing). Bangkok: Office for National Education Standards, Ministry of Education. [in Thai]
- _____. (2020). *Pati language for Prathomsuksa 1* (16th ed.). Bangkok: OTEP Printing House. [in Thai]
- _____. (2020). *Pati language for Prathomsuksa 2: Thai Language Learning Group According to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551* (14th Printing). Bangkok: Office for National Education Standards, Ministry of Education. [in Thai]
- _____. (2020). *Pati Language for Prathomsuksa 2* (14th ed.). Bangkok: OTEP Printing House. [in Thai]
- _____. (2020). *Pati Language for Prathomsuksa 3: Thai Language Learning Group According to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551* (13th Printing). Bangkok: Office for National Education Standards, Ministry of Education. [in Thai]
- _____. (2020). *Pati Language for Prathomsuksa 3* (13th Printing). Bangkok: OTEP Printing House. [in Thai]
- _____. (2020). *Pati language for Prathomsuksa 4: Thai Language Learning Group According to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551* (15th ed.). Bangkok: Office for National Education Standards, Ministry of Education. [in Thai]
- _____. (2020). *Pati Language for Prathomsuksa 4* (15th Printing). Bangkok: OTEP Printing House. [in Thai]
- Nakthaen, K., & Anansirawat, P. (2020). Mae-mai-pleng-Thai: A study of representation in rural community. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ)*, 26(1), 135-147.
- Nammontree, N. (2018). Representations appearing through major characters in the basic Thai text book series Pasa Patee for students from grades 1-6 of primary schools. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal*, 12(2), 467 - 480. [in Thai]
- Nimnuan, N. (2016). *Politics in Thai Textbooks Used in Secondary Schools (1960-2008)* (Master's Thesis). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Office of the Basic Education Commission. (2018). *Action Plan of the Fiscal Year B.E. 2564*. Planning and Project Division, Bureau of Policy and Basic Education Planning. [in Thai]
- Office of the Royal Society. (2011). *Royal Institute Dictionary*. Retrieved April 3, 2022, from <https://dictionary.orst.go.th/> [in Thai]
- Phakdeephassook, S. (2018). *The Relationship between Linguistic Devices & Identity and the Guideline to Study in Thai Language*. Bangkok: The Faculty of Arts Academic Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Phuangprayong, K., & Noonin, S. (2018). Thai modern rural society and factor affecting on lifestyle. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 44(2), 34-64. [in Thai]
- Sirichaiyongbun, N., & Kaewkallana, N. (2016). Urbanization in Thai contemporary poetry. *Vannavidya*, 16, 24 - 46. [in Thai]

- Srisan, S. (2019). Viewing rural-urban blurring through political conflict and the biomedica body of the Thai people. *PSDS Journal of Development Studies*, 2(2), 16-61. [in Thai]
- Suksaranchit, S. (2012). *Myths and Violence of the Representation of "Hill Tribe People" in Elementary School Textbooks*. (S. Satha-Anan, & K. Penpinan, Eds.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Sukwisith, W. (2011). *The Relationship between Language and Ideologies in the Thai Language Textbooks for the Elementary School Curriculum B.E. 2503-2544: A Critical Discourse Analysis* (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Tailanga, S. (2012). Rural discourses in Mai Muangderm's literary works. *Manutsayasad Wichakan Journal*, 19(2), 105 - 129. [in Thai]